

EEN ROEMRIJKE NAAM

door
E. Gerdes

NIJKERK G. F. CALLENBACH

.... en nu roeit het drietal op den vijand in. blz. 14

EEN ROEMRIJKE NAAM

SCHETSEN UIT HET LEVEN VAN PIET HEIN

DOOR

E. GERDES

TWEEDE DRUK

NIJKERK — G. F. CALLENBACH

I.

EEN OVERZICHT.

Zoo ge tehuis zijt in de Vaderlandsche geschiedenis en u de namen herinnert van de bevelhebbers, die de koning van Spanje tijdens den tachtigjarigen oorlog herwaarts zond, zult ge zeker wel eens gelachen hebben over hun lengte. Er waren namen bij, die maar niet in één adem konden uitgesproken worden, en die wij dan ook maar verkort hebben. Maar nog heden ten dage zijn de Spanjaarden zeer gesteld op weidsche titels en lange namen. Rijken en armen wedijveren daarin met elkander. Misschien is u wel eens verteld wat er met zekeren Spanjaard gebeurde, die 's nachts aan de deur van een herberg klopte, met het doel binnen gelaten te worden en daar te slapen. De waard lag reeds te bed, stond op, opende een luikje en vroeg toen: „Wie klopt daar?” En 't antwoord was: „Don Lopez Gusman Rodriguez Alonzo Pedrillo Jago Alvaredo Alphonso Miguel.”

De waard riep toen naar buiten:
„Hoort eens, voor zooveel gasten
Heb ik geen bedden staan!”
Hij sloot daarop het luikje,
Kroop weder in zijn veëren,
En liet den bluffer gaan.

Hieraan dacht ik, toen ik dezer dagen in onze Vaderlandsche historie bladerde en den naam las van

den held, die vooral beroemd is geworden door het veroveren van de Spaansche Zilvervloot. Welk een kleinen naam droeg hij! En toch van hoeveel beteekenis! Ik houd het er voor, dat wanneer onze held eens, bijvoorbeeld in 1628, ergens 's nachts in ons land aan een deur geklopt en gezegd had, dat *Piet Hein* wenschte binnengelaten te worden, men hem met vreugde zou ontvangen hebben.

Het zijn dan ook niet de lange namen, die iemand eere en roem aanbrengen. Al is de naam nog zoo kort, wanneer de man, die hem draagt, er slechts met allen ijver naar gestreefd heeft God en zijn naaste van harte te dienen, dan zal die kleine naam nooit door God en menschen vergeten worden. Neen, een man wordt niet groot en beroemd door een langen naam, maar door grootsche daden, en wanneer ooit een land bogen kan op mannen, die God vreesden en met eere voor het vaderland gestreden hebben, dan is het wel Nederland, dat een lange reeks van helden kan aanwijzen, wier korte en krachtige namen met gouden letters in onze historiebladen prijken.

Ge kent vele van die namen, en ongaarne zoudt ge daaruit den naam missen van Piet Hein, wiens levensgeschiedenis ik u thans, zoo beknopt mogelijk, wensch te beschrijven.

Dat hij door ons volk niet vergeten is, blijkt, want nog heden ten dage zingt men zijn lof op school en op straat. Welke jongen kent het lied niet:

Piet Hein! Piet Hein!
Zijn naam is klein,
Zijn daden bennen groot:
Hij heeft verwonnen de Zilveren vloot.

Er is echter van Piet Hein nog meer te vertellen, dan dat hij de Zilvervloot heeft veroverd, en daar het u misschien ontgaan is, dat hij zich in verschillende zeegevechten zoo dapper heeft gedragen, wil ik u eens mededeelen wat onze historie van hem vertelt. Zeer vele bijzonderheden uit zijn jeugd zijn echter niet opgeteekend, maar het weinige dat wij daarvan weten is toch voldoende, om hem eenigszins nader te leeren kennen.

Nu geloof ik dat het 't beste zal zijn, zoo ik u eerst vertel in welken toestand ons land verkeerde, toen Piet Hein ter wereld kwam. Dan zullen wij eens naar Delfshaven gaan, om Heins ouders te bezoeken, en daarna zal ik u eenige bijzonderheden uit het leven van hem als zeeheld verhalen.

Piet Hein werd geboren te Delfshaven in het jaar 1578. Het zag er destijds niet al te best uit in ons Vaderland. Wel is waar was de toestand niet zoo hachelijk meer als vier jaren vroeger, toen de Spanjaarden tot in het hart van ons land waren doorgedrongen; toen de edele Lodewijk van Nassau op de Mookerheide den heldendood stierf en Leiden belegerd werd. Er waren eenige lichtpunten aanwezig, waardoor de hoop op een goeden uitslag van onzen strijd tegen Spanje werd verlevendigd. Na 1572 hadden zich eenige steden aan het juk van Alva ontworsteld; de Geuzen, vooral de Watergeuzen deden den Spanjaarden veel afbreuk; Alva had het land verlaten; Requesens, die hem opgevolgd was, had zich moeten bukken voor den koning der verschrikking, en sedert de komst van Don Jan van Oostenrijk

raakte de Spaansche macht aan het kwijnen, vooral door de Pacificatie van Gent, en zochten de Spanjaarden een goed heenkomen, inzonderheid toen ook Amsterdam de zijde van Prins Willem koos.

Maar op deze lichtpunten volgden weer donkere stippen. 't Gaat zoo met menschen en volken; er is een tijd van voorspoed en ook van tegenspoed, evenals de zee haar ebbe en vloed heeft. Denk slechts aan den moord op Willem I in 1584 gepleegd, waardoor de toestand hier te lande zeer moeilijk werd, inzonderheid toen de Spaansche landvoogd Parma met een leger van 18000 man ons gedurig benauwde. Gelukkig had God ons in den zoon van Prins Willem een bekwamen veldheer geschonken, die moedig de Spanjaarden aanviel en hun de eene stad na de andere ontrukte, zoodat de koning van Spanje naar vrede begon te verlangen, die ook wel gevolgd zou zijn, zoo ons land slechts de vrije oefening van den Roomschen godsdienst had willen toestaan. Maar dat konden 's Lands Staten niet gedoogen, vooral, omdat Spanje die vrijheid voor de Roomschen als een eisch had gesteld. Zestig jaren had ons volk gestreden voor de handhaving der Hervormde leer, en zoo nu aan dezen eisch werd toegegeven, zou er niets gewonnen wezen en ons land weer onder het Roomsche juk komen. Dat wilden onze geuzen niet. Toen dus de onderhandelingen over den vrede op niets uitliepen, werd er besloten een wapenstilstand te sluiten, die dan ook in 1609 tot stand kwam en bekend staat onder den naam van Twaalfjarig Bestand.

In 1621 eindigde dit Twaalfjarig Bestand, en daar Spanje en ons land het niet eens konden worden,

werd de oorlog, zoowel te water als te land, met kracht weder voortgezet. Het is in dezen tijd vooral dat wij den naam van Piet Hein in 's lands historiebladen dikwijls vermeld zien, en thans wil ik u mededeelen waardoor hij zich als een dapper en godvruchtig zeeheld onderscheiden heeft.

II.

VAN VISSCHERSJONGEN TOT VICE-ADMIRAAL.

Piet Heins vader was visscher te Delfshaven. Hoe de man eigenlijk heette, kan ik u niet zeggen. Denkelijk was zijn naam Hein Pieterszoon, en heeft zijn zoon, volgens toenmalig gebruik, dien naam eenvoudig omgekeerd en zich genoemd Pieter Heinsz., of zooals hij dezen naam wel eens schreef: Pieter Pietersz. Heyn.

De oude Hein had benauwde jaren doorgebracht. De Spanjaarden stalen en roofden waar zij konden en maakten het onzen visschers zeer lastig, zoodat zij zich ternauwernood op zee waagden, om op de schelvisch- en kabeljauwvangst uit te gaan. Toch had onze Hein het hoofd boven water kunnen houden, en 't was hem gelukt, zuinig als hij was, in het bezit te komen van een scheepje, waarmede hij nog op andere vangst kon uitgaan dan op visch. Toen er nu een tijd van verademing kwam en het er voor de Spanjaarden benauwd begon uit te zien, vereenigden zich de visschers van Delfshaven en brachten eene

vloot bijeen, waarmede zij de zee ingingen, om op Spaansche schepen te loeren en die, zoo mogelijk, als buit naar huis te brengen. Dit gelukte dikwijls, en de Spanjaarden kregen dan ook het land aan de visschers, die hun zooveel nadeel toebrachten. Maar 't gebeurde ook wel, dat zulk een tocht voor onze visschers ongelukkig afliep, en de Spanjaarden een visschersvaartuig overmeesterden. De arme visschers werden dan gevangen genomen en als zij geen goeden losprijs konden geven, opgehangen.

Maar over 't geheel konden de visschers van Delfshaven tevreden zijn. Zij werden van jaar tot jaar rijker en hun vloot nam in macht en aantal schepen toe. Dit nam niet weg, dat zij nog wel eens verliezen leden. Zoo wordt ons onder anderen vermeld, dat het den Spanjaarden gelukte den vader van Piet Hein en hem zelve gevangen te nemen. Zij hebben het toen eens ondervonden hoe wreed en onmenschelijk die Spaansche spekkauwers waren. Zij werden in den stok gesloten, dat is, hun voeten werden in een blok gestoken, zoodat zij zich moeilijk bewegen konden, waarna zij ten bloede toe gegeeseld werden. Eenige maanden later brachten de Spanjaarden hen naar Sluis in Vlaanderen, waar zij als galeislaven gevangen bleven, totdat zij tegen Spaansche gevangenen werden ingewisseld. Maar dat zij het daar zeer ellendig hadden, wordt hierdoor bewezen, dat Piet Hein, om niet met zijn vader van honger om te komen, netten en kousen moest breien, ten einde daarvoor brood te koopen.

Piet Hein heeft dus wel het juk in zijn jeugd gedragen, maar dit is hem ten goede geweest. Hij

heeft de wisselvalligheden des levens leeren kennen, en het als Jozef, de zoon van den aartsvader Jakob, ondervonden, dat de weg tot eere en heil door de diepte heen naar boven gaat.

Wel verre van zich daardoor te laten ontmoedigen, zette de oude Hein zijn strooptochten tegen de Spanjaarden voort, en al werd zijn vrouw ook ongerust, wanneer hij eens lang uitbleef, des te grooter was haar blijdschap wanneer hij tehuis kwam en een goeden buit medebracht. De moeder van Piet Hein schijnt een zuinige en kraakzindelijke vrouw geweest te zijn. Ten bewijze van dit laatste wordt ons verhaald, dat Piet, toen hij reeds Admiraal was geworden en zijn moeder bezocht, niet eer de kamer mocht binnengaan, voordat hij zijn voeten op het matje voor de deur had afgeveegd. Deze zuinigheid en netheid heeft Piet Hein van zijn moeder geërfd. Op zijn schip heerschte altijd de grootste zindelijkheid en orde. Gierig was hij niet, maar 't lag wel in zijn karakter, om door schrander overleg zijn geld en goed op een eerlijke wijze te vermeerderen. En dit is eer loffelijk dan te misprijzen.

De oude Hein was een godvruchtig man, een echte geus, zooals er destijds velen waren. Van harte der Reformatie toegedaan, was de H. Schrift zijn dagelijksch lees- en leerboek, en ge kunt u verzekerd houden, dat hij op zee menigen psalm van Datheen heeft gezongen en dan, vertrouwend op Gods hulp, met moed op den vijand des lands afgang.

Onder de leiding van zulk een vader groeide Piet Hein op en onder den zegen Gods schoot het zaad der godsvrucht diepe wortelen in zijn hart. Er

wordt dan ook van hem verhaald, dat hij nooit scheepging of aan de eene of andere onderneming deelnam, voordat hij zijn knieën gebogen en den Heere om zijn hulp gebeden had. En daarop rust altijd zegen.

Hoe lang Piet Hein bij zijn ouders tehuis is gebleven, staat nergens vermeld. Denkelijk zoolang totdat hij in het huwelijk trad met een meisje uit Delft, Annetje Nicolaasdochter de Reus genaamd, die hem echter geen kinderen heeft geschonken. Waarschijnlijk is hij kort na zijn huwelijk in 't bezit van een eigen schip gekomen en voer hij zonder zijn vader uit, 'tgeen ook wel kon, daar hij nog drie broers had: Jacob, Symon en Cornelis, die gewis hun vader in zijn bedrijf hebben bijgestaan.

Ge vraagt mij misschien, hoe wij het weten, dat Piet Hein tijdens zijn huwelijk zooveel geld bezat, dat hij een schip kon koopen? Dit weten wij uit het testament, dat hij destijds heeft gemaakt, een testament dat hij wel dikwijls veranderde, maar waarin telkens van veel geld sprake is, van zilver en goud, van diamanten en van andere kostbaarheden, die hij, in geval van overlijden, aan toenmaals bekende personen vermaakte. In zulk een testament noemt hij zich: „Piet Hein, de eerbare schipper.”

Met dit schip dreef hij niet slechts handel, maar hij bestookte er ook, na het einde van het Twaalfjarig Bestand, den vijand mede. Al was zijn schip ook klein, ja een notedop vergeleken bij de groote Spaansche vaartuigen, hij ging er altijd dapper op los. Hij had zijn eigen manier van vechten, die hij van de Watergeuzen had geleerd, namelijk geen kruit met schieten te vermorsen, maar het vijandelijke schip te beklimmen,

en met het zwaard in de eene en de bijl in de andere hand, alles neer te vellen, wat zich tegen hem wilde verzetten. Voor deze wijze van vechten waren de Spanjaarden zoo bevreesd, dat zij maar dadelijk op de knieën vielen en om genade smeekten, zoodra zij onzen Piet Hein met zijn geuzen aan boord zagen.

Hierdoor werd zijn naam niet alleen door de Spanjaarden gevreesd, maar ook hier te lande zeer spoedig bekend als die van een flink en dapper zeeman. Geen wonder dan ook, dat hij weldra aanzoek kreeg, om op 's lands vloot over te gaan, of bij de bestuurders der Oost- of Westindische Compagnie als bevelhebber in dienst te treden. Immers, in dien tijd begon ons land reeds een geduchte zeemogendheid te worden. Onze schepen doorkruisten de zeeën en voeren naar China, Indië, Japan, Noord- en Zuid Amerika, en brachten van daar schatten goudds aan handelswaren mede naar het vaderland. De beide Compagnieën, die ik u daar straks heb genoemd, hielden er dan ook een eigen vloot op na en hadden hun admiraal, officieren en manschappen, evengoed als 's lands overheid, die deze Compagnieën zeer begunstigde.

De Staten der Zeven Provinciën vonden het jammer voor een man van zooveel moed en schranderheid, dat hij op zichzelf bleef staan en, in zekeren zin, als een geuzenkapitein voor eigen rekening de Spanjaarden ging bevechten. Zij boden hem dan ook een belangrijke betrekking aan bij de vloot, en daar Piet Hein dit ook eervoller, voordeeliger en minder gevaarlijk toescheen, nam hij den voorslag aan, en zoo is het gebeurd, dat hij in 1623, — dus twee jaren

na het Twaalfjarig Bestand — op vier-en-veertigjarigen leeftijd, tot Vice-Admiraal over de vloot der West-indische Compagnie werd benoemd.

III.

EEN ROEMRUCHTIGE SCHEEPSTOCHT.

Op den 21sten December 1623 stak de vloot onder bevel van den Admiraal Jakob Willekens in zee. Niemand wist waarheen de tocht bestemd was; zelfs den Admiraal was het onbekend. Maar hij had brieven van de W. I. Compagnie aan boord, die hij eerst mocht openen, wanneer de vloot Kaap St. Vincent voorbij was gezeild. Zij hadden een stormachtige reis, waardoor zelfs een der schepen buiten den koers geraakte, maar gelukkig bleven de andere vaartuigen behouden. Nu werden de brieven geopend en las de Admiraal het bevel, om zich ten spoedigste naar Brazilië te begeven, en St. Salvador, de hoofdstad der Spaansche kolonie aldaar, aan te tasten en zoo mogelijk te veroveren. Voorts moest de Admiraal er een sterk garnizoen achterlaten en alle Spaansche schepen verbranden of buit maken.

Dat was gemakkelijker te schrijven dan te doen, maar onze zeelieden zagen er niet tegen op. Zij gaven elkander de hand, verzekerden den Admiraal van hun trouw, baden tot God, en nu ging het regelrecht op St. Salvador los.

Dat het geen gemakkelijke onderneming was, kunt

ge daaruit reeds afleiden, dat St. Salvador een zeer versterkte stad was en gebouwd boven op een rots, die ruim honderd voet hoog boven de zee uitstak. De geheele stad was omsloten door een dikken muur, en aan den ingang der baai lagen drie forten, welker geschut gericht was tegen elk verdacht schip. Ten overvloede lag daar nog de Spaansche vloot voor anker, die den toegang tot de stad beschermde.

En toch, niettegenstaande Admiraal Willekens deze geduchte scheepsmacht zag en wist, wat hem te wachten stond, zoo hij St. Salvador naderde, aarzelde hij geen oogenblik het bevel te geven tot den aanval. Aan Piet Hein droeg hij op met vier of vijf van de grootste schepen, vergezeld van zeven sloepen, en bemand met twaalfhonderd soldaten, op de stad af te gaan, terwijl de overige schepen den vijand zoo goed mogelijk zouden bezig houden.

Piet Hein stond op zijn schip de Gelderland en riep den schipper toe: „De baai binnen!” Met vliegende zeilen vloog de kleine vloot op den vijand in, zonder een enkel schot te lossen als antwoord op de duizenden kogels, waarmede zij begroet werd. Peit Hein hield het oog gericht op een der sterkste forten. Dit wilde hij hebben. Maar om bij dit fort te komen moest hij door de Spaansche vloot heen, die uit vijftien groote oorlogsschepen bestond, terwijl hij er slechts over drie te beschikken had, namelijk de Gelderland, de Groningen en de Nassau. De beide andere schepen hadden waarschijnlijk zijn bevel niet goed begrepen, en bleven op een afstand, van waar zij de stad beschooten.

't Was stout van Piet Hein zulk een groote en

sterke vloot met slechts drie schepen te bevechten. Maar hij rekende 1° op Gods hulp, 2° op de dapperheid zijner schepelingen en 3° op de bekende lafhartigheid der Spaansche zeelieden.

De strijd, die dan ook nu ontstond, was verschrikkelijk. Na een gevecht van drie uren stroomde het bloed op de Gelderland, en kreeg Piet Hein bericht, dat de Nassau in gevaar verkeerde van te zinken, doorboord als het schip was van de kogels der Spanjaarden.

Wat nu te doen? Zou Piet Hein de vlucht nemen of wachten op hulp? Geen van beide. Hij wil het wagen met zijn twee schepen tegen de geheele Spaansche vloot, en neemt het besluit het Admiraalschip te enteren. Hij laat drie booten uitzetten, bemand met twintig moedige zeelieden, is de eerste, die in de boot springt, en nu roeit het drietal op den vijand in. 't Was een zeekasteel, een monster van grootte, waartegen onze matrozen en zeelieden moesten opklimmen. Maar zij deinsden voor geen gevaar terug, al werden zij ook door tal van kogels begroet. Met het zwaard in de eene hand en de bijl in de andere, soms ook met een mes tusschen de tanden, klauterden zij als katten tegen het schip op en . . . nu eerst begon de Spaansche bevelhebber er de lucht van te krijgen met welken man hij te doen had, namelijk met Piet Hein, wiens naam tot zulk een schrik onder de Spanjaarden was geworden, dat wanneer de moeders in Spanje tot haar schreeuwende kinderen riepen: „Daar komt Piet Hein!” deze oogenblikkelijk zoo stil werden als muisjes. Die schrik had ook den Spaanschen bevelhebber bevangen, want nauwelijks

waren de Hollanders op zijn dek, of de meeste Spanjaarden vielen dadelijk op de knieën en riepen om genade, terwijl de overigen van angst en vrees over boord sprongen. Die schrik en vrees sloeg eveneens tot de andere Spaansche scheepsbevelhebbers over, met dat gevolg, dat binnen een uur de vloot in de macht was van Piet Hein, die er acht schepen van meenam als buit. De andere werden óf verbrand óf waren zoo reddeloos, dat zij geen zee meer konden bouwen.

En deze heldendaad had Piet Hein verricht met nog geen honderd man!

Nu de Spaansche vloot onschadelijk was gemaakt, lag de beurt aan het fort, waarvan Piet Hein, zoo ik u reeds zeide, gezegd had: „Dát wil ik hebben.” Maar dat fort was ook geen peulschilletje. Het bezat zeshonderd soldaten en meer dan tachtig kanonnen. Ook stond het op een gladde hoogte, die van de zeezijde moeilijk te beklimmen was. Doch Piet Hein liet er zich niet door afschrikken. De Admiraal had hem veertien dicht bezette booten ter hulpe gezonden, en met moed klommen de Hollanders tegen de glooiing op. De Spanjaarden vuurden links en rechts, maar zij begonnen toch reeds te sidderen, en de kogels waren meest alle mis. De trompetter van Piet Hein was de eerste, die den wal bereikte en werd oogenblikkelijk gevolgd door zijn Vice-Admiraal en eenige soldaten, die de oranjevlag ontplooiden en dadelijk het Wilhelmus aanhieven. Nu namen de Spanjaarden de vlucht, en nadat Piet Hein de kanonnen had doen vernagelen, ging hij weer naar de vloot, met het plan den volgenden dag den aanslag op de stad te ondernemen.

Doch nu wachtte hem een groote verrassing. Toen hij den volgenden morgen in een boot stapte en zich naar de stad liet roeien, werd hij op de kade met vroolijk gejuich ontvangen en riep men hem toe: „Goeden morgen!” Wat was er gebeurd? Onderwijl Piet Hein de Spaansche vloot zoo toetakelde en het fort innam, was Admiraal Willekens de stad genaderd, en geen vijand ziende had hij de benedenstad met hare magazijnen en pakhuizen bezet.

Dat was inderdaad een verrassing, en onder vroolijke muziek trokken nu onze soldaten de stad binnen, maar zagen slechts één man, die met een witte vlag hun tegemoet trad, zeggende, dat alle Spaansche krijgslieden naar het bosch gevluht waren en de inwoners zich bevende in hun huizen verborgen hielden. De stad bevond zich dus in onze macht, en de Admiraal en Piet Hein moesten het met leede oogen aanzien, dat de soldaten aan het plunderen gingen. 't Was destijds een gebruik, en zoo de bevelhebbers het verhinderd hadden, zou het krijgsvolk aan het muiten geslagen zijn, en dit zou de grootste wanorde veroorzaakt hebben. Zeer ruw en woest gedroegen zich de soldaten, en de buit, dien zij behaalden, was zoo groot, dat het krijgsvolk het geld niet meer telde, maar het elkander met een maat toediende.

Groot was het gejuich, waarmede de vloot bij de terugkomst in het vaderland begroet werd. 't Was dan ook een roemrijke overwinning, of zooals de historie 't vermeldt: een roemruchtige scheepstocht. Twee duizend gevangenen gemaakt; acht schepen, beladen met specerijen, geld en kostbaarheden, binnengebracht! Waarlijk, 't was geen geringe zaak voor

de Westindische Compagnie. Het volk zong vroolijk door de straten en Piet Hein dankte God, die hem deze zege geschonken had.

IV.

OP WEG NAAR DE ZILVERVLOOT.

Thuisgekomen rustte Piet Hein eens uit van deze vermoeiende reis. Nu, dat mocht hij ook wel. Hij had bijna twee jaren op zee rondgezwakt en menigwerf in doodsgevaaren verkeerdt, zoodat hij nu aan de zijde van zijn Annetje het huiselijk geluk wel mocht genieten. Of hij echter in dien rusttijd niets gedaan heeft, dat betwijfel ik zeer. Hij had den werkzamen aard van zijn vader geërfd, zoodat hij zeker wel eenigen arbeid bij de hand zal genomen hebben. 't Is best mogelijk dat hij met 't een of ander schip een kleine reis heeft gemaakt, louter uit handelsbelang en niet om te vechten. Want Piet Hein was een koopman in zijn hart, en daar zijn moeder hem de waarde van het geld had leeren kennen, zal hij zeer waarschijnlijk met zijn aandeel van den buit, dien hij te St. Salvador verkregen had, wel koopmanschap gedreven hebben.

Ge verwondert u wellicht hierover en zegt: „Maar Piet Hein was immers Vice-Admiraal en hoe kunnen nu Vice-Admiralen handel gaan drijven!” Hierop antwoord ik: „Wij belevén thans andere tijden.” Wat vroeger een gebruik was, is nu afgeschafft. Maar — en dit moet ge vooral in 't oog houden — Piet Hein

was geen Vice-Admiraal op 's Lands vloot; hij was geen Vice-Admiraal van Holland en West-Friesland, zooals de officiële titel luidt, maar eenvoudig Vice-Admiraal van de Westindische Compagnie, en wel zooals in zijn aanstelling geschreven staat „Per Kamer van Rotterdam.” Zoolang nu een Vice-Admiraal, zelfs een Admiraal, bij zulk een Compagnie in dienst stond, werd hij als zoodanig geëerd en bezoldigd, maar als hij om de eene of andere reden zijn ontslag nam en tot het maatschappelijke leven als burger terugkeerde, dan hield hij op Vice-Admiraal te zijn en kon doen en laten, wat hij als burger of koopman meende te moeten doen.

Lang echter duurde die rusttijd niet. De Compagnie had hem weer noodig, benoemde hem tot Admiraal en droeg hem op zich weer naar de West-Indiën te begeven en — zoo werd hem in 't geheim toegefluisterd — een oog te houden op de Spaansche Zilvervloot, die uit gindsche streek naar Spanje onder zeil zou gaan.

Piet Hein zeilde uit, kwam in de West en, 6 September 1626, kreeg hij een schip in 't zicht, dat allen schijn droeg van tot de Zilvervloot te behooren. Reeds wreef onze Admiraal zich vergenoegd de handen, en rekende al uit, hoe groot de buit zou zijn, dien hij naar 't vaderland zou kunnen brengen, toen er zich nog andere schepen bij dit eene schip voegden. Weldra waren er 44 bijeen. Dat was wel wat veel, want de vloot, waarover Piet Hein kon beschikken, telde slechts negen slagvaardige bodems. Hij peinsde er wel een oogenblik over of hij den aanval zou wagen, en als hij de roekeloosheid van Witte Cornelisz. de With

had bezeten, zou hij er zeker op afgegaan zijn, maar hij was een bedachtzaam man, dat is, hij dacht eerst na, voordat hij iets deed, en die dit doet komt zelden bedrogen uit. Hij luisterde ook naar den goeden raad zijner kapiteins, die meenden dat vijf tegen een wat te veel was en — hoezeer het hem speet, hij moest de vloot laten gaan, hopende dat de kans hem een volgende keer voordeeliger zou zijn.

Hij bleef nu in de Westindische wateren kruisen, om op Spaansche schepen te loeren, maar deze hadden er de lucht van gekregen en hielden zich zoo ver mogelijk van de Hollanders. Zeven maanden lang zwalkte onze Admiraal op zee, en 't begon hem een weinig te vervelen niets bijzonders te kunnen uitvoeren, toen hij in de nabijheid van de Braziliaansche kust komende, op de gedachte kwam, nogmaals een bezoek aan St. Salvador te brengen. Die stad was intusschen door de Spanjaarden hernomen en zeer versterkt. De forten waren van geduchte kanonnen voorzien en in de baai lagen dertig groote Spaansche oorlogsschepen voor anker. Niettegenstaande zijn kapiteins hem wezen op die overmacht en het hem op de vingers voortelden, dat het nu nog meer was dan vijf tegen een, daar de forten ook meetelden en de kanonnen van de stadsmuren meegerekend moesten worden, — bleef echter Piet Hein ditmaal onverzettelijk, zeilde met zijn schip De Zeven Provinciën de baai in, en gaf bevel dat de Gelderland en de Holland hem volgen zouden. Piet Hein hield regelrecht op het Spaansche Admiraalschip aan en gaf dit uit zijn zes en dertig kanonnen de volle laag, waarvan elk schot raak was. Het Spaansche Admiraalsschip en dat van den Vice-Admiraal

zwegen niet stil, maar schoten zoo flink, dat de planken en masten van de Zeven Provinciën kraakten en dreunden, maar toen Piet Hein nog eens zijn zes en dertig kanonnen liet spelen, kreeg het Spaansche Vice-Admiraalsschip het te kwaad, draaide een paar malen in de rondte en zonk weldra met man en muis in de diepte weg. Nu lag het Admiraalsschip aan de beurt, en Piet Hein, zich zijn oude wijze van doen herinnerende, gaf bevel de booten uit te zetten. Deze werden met soldaten bemand en Piet Hein was de eerste, die met den degen in de vuist in de boot ging. Onze matrozen klommen als katten tegen het schip op, kwamen op het dek en — in een oogwenk was alles wat een Spaanschen neus vertoonde, neergesabeld. De trotsche Spaansche vlag werd naar beneden gehaald, en weldra woei die der Zeven Provinciën boven alle uit. De Spanjaarden waren verstijfd van schrik: zulk vechten hadden zij nog nooit gezien. In den tijd van drie uren had Piet Hein 22 schepen veroverd, en daar hij voorshands genoeg meende te hebben, bemoeide hij zich verder niet met St. Salvador, maar zette met dezen aanzienlijken buit koers naar het vaderland, waar hij behouden aankwam en met eerbewijzingen overladen werd.

Het zag er destijds in ons vaderland niet al te gunstig uit. Prins Maurits was in 1625 overleden, en de eerste dagen en maanden van zijn opvolger, zijn broeder Prins Frederik Hendrik, waren in den met ijver voortgezette oorlog tegen Spanje niet voordeelig. Breda, het erfgoed der Oranjes, was in de Spaansche macht gevallen; er waren oneenigheden tusschen ons

land en Frankrijk gekomen en ook op kerkelijk gebied was het zeer rumoerig geworden. Wat echter voor 's lands toestand nog bovendien zeer treurig was: men kon op den bodem van 's Lands schatkist zien. Overal heerschte groote geldverlegenheid. Sommige provinciën waren zoo arm, dat zij de belasting moesten schuldig blijven. De soldaten konden hun loon niet krijgen, en de bestuurders onzer zee-macht hadden geen geld om de matrozen te betalen. De leden der Admiraliteit werden door de schuldeischers op straat beschimpt, en er bleef der overheid niets anders over dan een leening te sluiten en wel tegen de zeer hooge rente van 18 percent, daar er niemand was, die zijn geld tegen lagere rente wilde wagen.

In dezen hachelijken tijd werd er weder aan de Spaansche Zilvervloot gedacht, die elk jaar met zoovele millioenen gouds naar Spanje ging en ons er mede beoorloogde. Men sprak over niets dan over die vloot, en de Westindische Compagnie had er wel ooren naar, om andermaal een vloot uit te rusten, in de hoop die vloot ditmaal machtig te worden.

De Admiraliteit wendde zich nu tot Piet Hein met verzoek nogmaals die Zilvervloot op te zoeken. Piet Hein kon nu juist niet zeggen, dat dit verzoek hem thans gelegen kwam. Hij was vijftig jaren oud, had bijna zijn gansche leven op zee doorgebracht en verlangde naar rust. Maar de Admiraliteit hield aan. Zij drukte het hem op 't hart, dat ieder burger verplicht was mede te werken tot heil van 't vaderland, en daar dit thans in een moeilijken toestand verkeerde, mocht hij nog niet rusten. Kortom, zij drongen zóo lang bij hem aan totdat hij 't aanzoek aannam,

afscheid van zijn vrouw nam, God om zijn zegen bad en in Mei 1628 uitzeilde.

De vloot telde dertig schepen en zette koers naar Havana op het eiland Cuba, maar door tegenwinden, genoodzaakt, moest zij de haven van Matanzas binnenloopen, op vijftien uren afstands van Havana. Daar vernam Piet Hein, dat de Zilvervloot reeds vertrokken en op reis was naar Spanje. Dit griede onzen Admiraal, maar gelukkig ontving hij een bericht, dat hem weer met nieuwe hoop bezielde. Een der grootste Spaansche schepen van de Zilvervloot had een lek bekommen, en nu moest de vloot wachten, totdat dit lek gestopt was. Dit veroorzaakte een oponthoud, en zeer waarschijnlijk heeft Spanje het hieraan te danken, dat het de Zilvervloot kwijt raakte.

De Spanjaarden, die in de West waren, wisten wel, dat Piet Hein in de nabijheid was, en konden het ook wel begrijpen dat hij daar niet louter voor zijn plezier in de wateren kruiste. De Spaansche gouverneur zond dan ook een adviesjacht (schip) uit naar de Zilvervloot, om den Spaanschen Admiraal te waarschuwen. Dit adviesjacht was niet gelukkig op zijn tocht en zou de Zilvervloot niet bereiken. Witte Cornelisz. de With, die op de vloot van Piet Hein als schipper was aangesteld, zag dat schip, kreeg verlof er op af te gaan en overmeesterde het. Nu wisten onze Hollanders, dat de Zilvervloot nog niet weg was en spoedig zou opdagen. Aller oogen waren thans op den uitkijk, en op den 8sten September zag kapitein Jansen, die het bevel voerde op De Witte Leeuw, een schip, dat op hem aanvoer. Vreezende voor een botsing riep hij door de sloopstrompet: „Zorg voor

je roer!" Maar verbeeld u hoe hij lachte, toen hem van het schip in de Spaansche taal toegeroepen werd: „Que Quiercis? Que Quiercis?" (Wat vraagt gij?) De Spanjaarden konden onze taal niet verstaan, maar kapitein Jansen kon dat wel. „'t Zijn Spanjaarden!" zei hij tot zijn scheepsvolk, „en die zullen er van gelooven. Ze behooren zeker tot een der schepen van de Zilvervloot."

En dit was ook zoo. De Spaansche vragers werden dadelijk gevangen genomen en kregen van kapitein Jansen een lesje in de Hollandsche taal, dat hun zeker onaangenaam in de ooren heeft geklonken. Maar voor Piet Hein was het als muziek, toen hij 't gebeurde vernam en vooral, toen hij weldra van verre de eerste schepen van de Zilvervloot zag opdagen.

Eerst kwam er een schip, gevolgd door twee andere, toen drie — vier — zes — acht. Eindelijk waren er zestien schepen bij elkaër, op welke nu jacht werd gemaakt. Onze zeelieden sprongen in de booten en omringden de Spaansche schepen als honden het gejaagde hert. Maar zij behoefden niet eens de schepen te beklimmen, want de Spanjaarden waren zoo laf en zoo bevreesd, dat zij op het dek op de knieën vielen en om behoud van hun leven smeekten. Die zestien schepen werden dadelijk ingerekend, maar tot zijn teleurstelling zag Piet Hein, dat zij geen goud en zilver aan boord hadden. Zij behoorden wel tot de Spaansche vloot, maar de Zilvervloot moest nog komen.

„Zij zal ons niet ontgaan," zei Piet Hein, „vooruit!"

Opnieuw ging de vloot onder zeil en weldra zagen onze zeelieden de Zilvervloot aankomen.

V

DE ZILVERVLOOT.

Eenige gevangenen hadden meegedeeld, dat de Spaansche Admiraal last had ontvangen naar de baai van Matanzas te wijken, ingeval hij door Piet Hein zou worden aangetast. Dat was nu niet naar den zin van onzen zeeheld, die liever een strijd aanvaardde op de open zee dan dicht bij een kust, waar de schepen gevaar konden loopen op ondiepten en zandbanken te geraken. Hij hoopte nog, dat de gevangenen misleid waren; maar neen, het kwam zoo uit: toen de Spaansche schepen Piet Hein in de verte gewaar werden, weken zij naar de kust en dachten daar veilig te zijn.

Jawel veilig, maar als een muis in de val, die zich daar niets op haar gemak gevoelt. Zoo ook ging het den Spanjaarden. Hun schepen waren veel te groot en gingen te diep voor een zandige kust, en weldra kreeg Piet Hein dan ook het bericht, dat eenige Spaansche schepen aan den grond vast zaten en de bemanning bezig was lijf en goed te redden. Onze zeelieden bestormden nu den Admiraal met de vraag: „of zij de Spanjaarden te lijf mochten gaan?” Waarop Piet Hein antwoordde: „Laat ze maar geworden! Er zal morgen wel genoeg voor ons overschieten.”

Ik denk niet, dat Piet Hein dien nacht veel geslapen zal hebben. Al wat er morgen kon gebeuren, woog hem zwaar op 't hart. Wel was hij niet bevreesd voor eigen leven, en hij wist ook, dat zijn

bevelhebbers en schepelingen goed en bloed veil hadden voor de eer van het vaderland, maar toch, als een bedachtzaam man, als Christen moest hij wel alles wikken en wegen, voordat hij het bevel tot den aanval gaf. Hij zal dien nacht de zeekaarten wel geraadpleegd hebben, en ongetwijfeld heeft hij, zooals hij dit gewoon was, in zijn hut de knieën gebogen voor Hem, in wiens hoede hij veilig was.

Op den negenden September 1628 was alles op onze vloot in gereedheid. Piet Hein had zijn schepen waaivormig doen uitspreiden, om den Spanjaarden het ontkomen te beletten, en zou nu met alle macht op hen afgaan.

De Spanjaarden zagen dit nauwelijks, of zij begrepen dat het ernst zou worden. De Admiraal Don Francisco de Buena Vista, die wel wist dat zijn soldaten geen heldenziel bezaten en ook niet te vertrouwen waren, trad op hen toe en liet hen bij al de heiligen van Spanje zweren, dat zij de kostbare lading tot het uiterste zouden verdedigen, en om hieraan klem bij te zetten, moesten de priesters op het dek komen, om den soldaten het heilige Sacrament toe te dienen, onder belofte, dat zij liever al de schatten in zee zouden werpen, dan te dulden dat de ketters ze kregen.

Of nu de Spaansche Admiraal gerust gesteld was, weet ik niet, maar wanneer hij eenige kennis heeft gehad van het arglistige hart des menschen, dan had hij moeten weten, dat zij die op menschen vertrouwen en niet op God, op priesters en heiligen en niet op Hem, die alleen helpen kan, — steeds beschaamd uitkomen.

Piet Hein zeilde intusschen op den vijand in, maar voorzichtig, want het vaarwater was daar niet te vertrouwen, en in het gezicht der vijandelijke schepen gekomen, oordeelde hij het beter niet verder te gaan, maar zijn oude manier van vechten weer aan te vatten. De booten werden losgelaten, bemand met moedige soldaten, en met Piet Hein voorop ging het nu de baai in.

Een van Piet Hein's moedigste bevelhebbers, kapitein Juinbol, was de eerste die het vijandelijke Admiraalschip naderde. Wel werd hij ontvangen met een paar kanonschoten, maar onze Hollanders beantwoordden deze schoten met zooveel musketkogels, dat de Spanjaarden dadelijk terugkropen. Kapitein Juinbol riep hun toe, dat zij zich moesten overgeven, en dat wilde de Admiraal ook gaarne doen, maar volgens scheepsgebruik mocht hij zich slechts aan een officier van gelijken rang overgeven. Nu, daar was raad voor. De boot, waarin Piet Hein met den degen in de hand stond, kwam dadelijk aan en . . . , de Spaansche Admiraal moest het toelaten, dat weldra de Prinsenvlag boven zijn mast uit wapperde. 't Zag er op dat Admiraalsschip bedroefd uit: de geheele bemanning stond te beven, alsof zij de koorts gekregen had en kon geen lid verroeren van angst en vrees. En dat waren nu dezelfde mannen, die pas den eed van getrouwheid hadden afgelegd!

Piet Hein gaf den Admiraal verlof naar Havana te gaan, — natuurlijk zonder zijn schip, en uit dankbaarheid voor de goede bejegening schonk Don Francisco de Buena Vista aan kapitein Juinbol den zilveren beker, waaruit hij gewoonlijk dronk. Al de

Spanjaarden werden aan land gezet, kregen voor vier dagen levensmiddelen mede en — zoo geschiedde het op dien gedenkwaardigen negenden September 1628, dat de geheele Zilvervloot, zonder dat het een droppel bloeds gekost had, binnen eenige uren door ons genomen werd, een gebeurtenis, waarvan in de geschiedenis van het zeewezen geen tweede voorbeeld is aan te wijzen. Belangrijk was het voordeel, dat Piet Hein behaalde. De buit bestond uit vele kisten vol zilver, dertig baren zuiver goud, uit paarden, edelgesteenten en kostbare stoffen. Voorts vond men aan boord een grooten voorraad van indigo, cochenille, verfhout en andere handelsartikelen. Een en ander werd begroot op een waarde van bij de twaalf millioen gulden, behalve de veroverde schepen, die ook goed tepas kwamen.

Er ging veel tijd mede heen om alles behoorlijk te bergen en op de schepen te verdeelen. Ook moest het geld nageteld worden, dat zich in de kajuit van het Spaansche Admiraalsschip bevond. Toen onze bevelhebbers daarmede bezig waren, werden zij in deze bezigheid een paar oogenblikken gestoord door een papegaai, die in de kajuit hing, vroolijk met zijn vleugels klapte en op zijn Spaansch uitriep: „Victoria! Dat gaat goed!” Misschien had de papegaai dit zijn meester hooren zeggen, toen de Admiraal bezig was het geld te tellen, dat hij naar Spanje zou brengen. Ditmaal echter had de papegaai de waarheid gesproken. Het ging goed, namelijk, het kwam ons land ten goede, dat zoo ik u gezegd heb, in geldnood verkeerde. Spanje zal er zich wel over geërgerd hebben; maar de koning van dat land moest daarbij

bedenken, dat hij dit geld den Indianen ontfroofd had, en niet alleen dit geld, maar sinds jaren had hij den Brazilianen en den inlanders van West-Indië hun eigendom ontfroofd. Deze zonde werd nu gestraft, en met het geld, dat thans in den oorlog buit was gemaakt, konden wij ons weder wapenen tegen de Spaansche heerschzucht, die er nog altijd op bedacht was ons ten onder te brengen.

Piet Hein keerde nu met zijn schepen en de rijke Zilvervloot naar het vaderland terug. Maar als een wijs en voorzichtig man bleef hij steeds op den uitkijk, want hij kon het wel op zijn tien vingers narekenen, dat de Spanjaarden op hem zouden loeren. En dit was ook zoo. In Spanje was het bericht ontvangen, dat Piet Hein de Zilvervloot overmeesterd had, en nu was aan Spinola, den Spaanschen gouverneur van Antwerpen, het bevel gezonden alle beschikbare schepen in zee te zenden, om het binnenkomen van onze vloot te beletten, ja, zoo het mogelijk was, haar te veroveren. Tegelijkertijd had Spanje een vloot van zestig schepen in allerijl zeevaardig gemaakt en in zee doen gaan, om zich met de vloot van Spinola te vereenigen.

Piet Hein had er een voorgevoel van en hield zijn vloot zoo dicht mogelijk bijeen, liep Portsmouth binnen, en toen Engeland hem moeite wilde aandoen, toonde hij zijn tanden en zette zulk een zuur gezicht, dat men hem maar stil door liet gaan. Hij kwam dan ook behouden in het vaderland, waar, zooals ge denken kunt, hij met groot gejubel ontvangen werd. Als in triomf geleidde men hem naar Den Haag, waar men hem alle eer bewees, die hij echter niet begeerde,

want bij al zijn grootheid bleef hij de nederige man, die beleed, dat hij deze overwinning aan God had te danken.

's Lands Staten beloonden hem op eigenaardige wijze. Behalve een zware gouden keten met een gedenkpenning, schonken zij hem *f* 7000, waarvoor hij te Delft een huis kon koopen, 'tgeen hij dan ook deed, met het plan om daar voortaan stilletjes met zijn vrouw te gaan wonen.

Immers, het vaderland was nu uit den geldnood verlost. De handel begon te herleven, en Prins Frederik Hendrik kon nu, gesteund door 's lands geld, met nieuwen moed de Spanjaarden bestrijden. Wat Piet Hein betreft, de dappere Admiraal had zijn taak volbracht, en met dank aan God, die hem zoo beschermd en gezegend had, vertrok hij met zijn vrouw naar Delft.

VI.

DE LAATSTE REIS.

Piet Hein had gedacht den avond zijns levens stil te kunnen doorbrengen aan de zijde van zijn Annetje, maar God, die alles bestuurt, had anders over hem besloten. De rust zou hem eerst ten deel vallen, wanneer men hem grafwaarts droeg.

Ons land had hem spoedig weer noodig. De Duinkerker kapers maakten het ons weer zeer lastig en zwierven met hun rofschepen langs de Vlaamsche

kusten, waar zij op onze koopvaardijvloot loerden en menig schip buit maakten. Dit kon zoo niet langer. Zij moesten eens getuchtigd worden, en weldra werd er een vloot uitgerust, om de Duinkerkers te bestraffen. En wien anders zou men daartoe, als opperbevelhebber kiezen dan Piet Hein, een man van moed en bekwaamheid, die reeds zoo vaak getoond had met eere de vloot bestuurd te hebben? Na eenige onderhandelingen nam dan ook Piet Hein de roeping aan, werd benoemd tot Luitenant-Admiraal van Holland en West-Friesland, en ging in Mei 1629 onder zeil naar de Vlaamsche kusten, waar hij den 20sten de Duinkerker kapers ontmoette, die de haven binnengeloopen waren. Piet Hein sloot ze daar op en wilde ze den volgenden morgen aanvallen. Drie kaperschepen echter hadden van de nachtelijke duisternis gebruik gemaakt, om aan de insluiting te ontkomen. Maar toen onze Admiraal dit merkte, zette hij ze terstond na en plaatste zijn schip tusschen hen in, om hen tot een gevecht of overgave te noodzaken.

Helaas, het zou de laatste maal zijn dat hij zijn bevelen gaf. Kloekmoedig en kalm als altijd stond hij op de kampanje en zag zijn vijand stout in de oogen. Die kampanje was voor hem de plaats des onheils. Zij was veel te hoog gebouwd en stond daardoor veel te veel aan het vijandelijke musketvuur bloot, — iets wat ook later Tromp en De Ruiters ondervonden, die staande op deze verhevene plaats doodelijk gekwetst werden. Eensklaps trof onzen Admiraal een kogel in den schouder; een tweede scheurde zijn lichaam vaneen, en — zielloos stortte hij neer. Tromp, die onder Piet Hein het bevel

voerde, zag hem vallen, hield zijn dood een poos voor 't volk verborgen, maar toen onze zeelieden vernamen, wat er gebeurd was, ontstaken zij in woede, en vielen den vijand zoo krachtig aan, dat de drie kaperschepen binnen eenige uren werden veroverd. Uit wraak werden velen dier roovers over boord geworpen en verdronken. Nu kon onze vloot weer huiswaarts keeren. Zij had de overwinning behaald, maar de buit was duur gekocht.

De dood van Piet Hein, 20 Juni 1629, was dan ook een ontzaglijk verlies voor ons land, want niet slechts hadden wij in hem een waarlijk groot en godvruchtig man verloren, aan wien het vaderland veel te danken had, maar door zijn bekwaamheden als scheepsbevelhebber was het zeewezen zeer verbeterd. Als uit éénen mond hebben dan ook onze historieschrijvers erkend, dat met Piet Hein een man is ten grave gedaald, die de vier voornaamste vereischten eens bevelhebbers bezat: hij kende den zeedienst door en door; was nimmer roekeloos, altijd dapper; door het scheepsvolk ontzien en zeer geacht; en eindelijk gelukkig in zijn ondernemingen, waarvoor hij steeds den lof aan God toebracht. Als een bijzonderheid kan ik u ook mededeelen, dat Piet Hein niet dulde dat zijn scheepsvolk vloekte en ook niet toeliet dat het dobbelde en rookte. Hij zelf was zeer matig en had een afkeer van een man, die zich aan den drank tebuiten ging. Wanneer dit op zijn vloot gebeurde, werd er gestrenge straoefening gehouden, zoodat het volk zich wel voor een tweeden keer wachtte.

Zijn dood werd algemeen betreurd en op 's lands

kosten werd zijn lijk te Delft in de Oude kerk begraven, waar zijn prachtige grafombe nog heden ten dage te zien is. Op zijn grafschrift staat het volgende te lezen:

„Hier ligt Piet Hein, de schrik van Brazilië, van de Westindische zeeën, en van de Portugeezen en van de Vlamingen; die nooit overwonnen werd en zich door zijn dood onsterfelijk heeft gemaakt. De krijgstucht niet zonder gestrengheid handhavende, gelijk hij in het eerst een voorbeeld van gehoorzaamheid was, zoo was hij in latere dagen boven allen bekwaam om te gebieden.”

Ook Vondel heeft onzen held vereeuwigd door de volgende dichtregels bij een afbeelding zijner grafombe:

De bliksem, die het beeld van 's aardrijks dwingeland
Lest sloeg de kroon van 't hoofd, den scepter uit de hand,
Voorspelde dezen Hein, den zeeschrik van Delfshaven,
Die 't al verovert wat West-Indiën kan graven.
't Vereenigd Nederland vreez' voortaan voor geen beleg,
Filippus ligt in zwijm en heeft den doodsteek weg.

Den 17en October 1870 werd hem te Delfshaven een standbeeld opgericht, maar al bestond dit niet, het vaderland zal nooit den man vergeten, die klein van naam, maar groot van daden, uitblonk door een oprechte godsvrucht en vurige liefde voor het vaderland.